

Knobbelzwaan *Cygnus olor* versus Lepelaar *Platalea leucorodia*

Ate Dijkstra

Opvallend genoeg is bij de mens de opkomst en waardering van abstracte kunst een relatief jong fenomeen. In de natuur is het reageren op abstracte signalen normaal. Dat leidt soms tot merkwaardige gedragingen. Op 13 juni 2007 bracht ik een kort bezoekje aan de vogelkijkhut van Diependal. Het was 15.00 uur. In een relatief ondiep deel met veel bruin draadalg foerageerden drie volwassen Lepelaars. Tevens probeerden drie volwassen en één juveniele Blauwe Reigers *Ardea cinerea* wat eetbaars te verschalken. Het duurde niet lang of daar kwam een kwade Knobbelzwaan aangestoomd, en de Lepelaars werden verjaagd. Dit herhaalde zich een aantal keren.

Ik ben er niet achter gekomen of de Knobbelzwaan een nest of jongen in de buurt had. Twee Lepelaars gaven na het agressieve gedrag van de Knobbelzwaan de moed op en gingen elders zitten. Een derde Lepelaar hield het langer vol. Hij probeerde uit het zicht van de Knobbelzwaan te blijven door achter een zoom van wat hogere moerasplanten te gaan foerageren. Dit werkte niet lang: in een korte periode (12 minuten) werd deze Lepelaar door de Knobbelzwaan 23 keer aangevallen. Eerst werd een kort stukje gezwommen en dan werd de grootste afstand vliegend overbrugd. Vooral dat vliegen kost natuurlijk de nodige energie. Na deze serie aanvallen vloog ook de laatste Lepelaar naar elders. Helaas had ik geen tijd om een en ander langer te volgen.

De agressie van de Knobbelzwaan richtte zich opvallend genoeg uitsluitend op de Lepelaars. Dit kan bijna niet anders dan door het witte kleed van de Lepelaars zijn veroorzaakt, dat werkte bij de Knobbelzwaan als een rode lap een stier. Blijkbaar moesten de witte objecten uit het territorium worden verdreven. De aanwezige Blauwe reigers bleven verschoond van het agressieve geweld. Potentieel vormen zij met hun scherpe snavels een groter gevaar voor bijvoorbeeld eventuele jonge zwanen dan de onschuldige Lepelaars met hun platte bekken. Agressie bij Knobbelzwanen tegen andere soorten is geen onbekend verschijnsel. Het kan zijn dat daarbij voedselbronnen binnen het territorium worden veiliggesteld, hoewel de zwanen niet selectief optreden tegen voedselconcurrenten (Conover & Kania 1994). In deze studie in New England werden

overigens ook Blauwe Reigers verjaagd. Het verjagen geschiedde door zowel mannetjes als vrouwtjes, zodat het ook niet kan worden teruggevoerd op 'macho-gedrag' van de mannen.

Bij een studie naar agressie van Toendrazwanen *Cygnus columbianus* tegen Sneeuwganzen *Chen caerulescens caerulescens* kwam men tot de slotsom dat het hier vooral ging om verkeerd gerichte agressie tegen soortgenoten (Burgess & Stickney 1994), iets wat ook bij de Lepelaars voor de hand ligt.

Al met al was hier sprake van een stukje ogenschijnlijk 'zinloos' geweld (gedrag). Blijkbaar is een witte vlek voor een knobbelzwaan genoeg om een blinde vlek op zijn netvlies te krijgen. Het reageren op abstracte signalen is evolutionair gezien een nuttige verworvenheid maar draagt ook een zeker risico met zich mee. Met het reageren op abstracte symbolen verliest men de werkelijkheid uit het oog.

Summary: Mute Swan *Cygnus olor* versus Spoonbill *Platalea leucorodia*. Three foraging Spoonbills were repeatedly attacked by a Mute Swan. Consequently two Spoonbills left the scene. The third more or less hid from the swan behind some higher swamp vegetation, but in vain. During the next 12 minutes the swan attacked 23 times, first swimming and after that flying in to the Spoonbill. After this statement also the last Spoonbill flew away. Four Grey Herons *Ardea cinerea*, who were foraging in the same spot, were not attacked by the swan.

It is not known whether the swan protected a nest or young. In case of brood defense it would have made more sense to chase the larger and more predatory herons. Probably the Spoonbills triggered the attacks because of their white colour.

Literatuur

Burgess R.M. & Stickney A.A. 1994. Interspecific Aggression by Tundra Swans Toward Snow Geese on the Sagavanirktok River Delta, Alaska. *The Auk* 111(1): 204-207.

Conover M.R. & Kania G.S. 1994. Impact of Interspecific Aggression and Herbivory by Mute Swans on Native Waterfowl and Aquatic Vegetation in New England. *The Auk* 111(3): 744-748.

Adres:

Dobbenwal 62, 4907 AG Assen.